

ТЕМА 3. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН.

План Питання для обговорення

1. Державні органи, які регулюють корпоративні відносини.
2. Кабінет Міністрів України, його повноваження та функції у сфері регулювання корпоративних відносин та управління корпоративними правами держави.
3. Фонд державного майна України, його повноваження та функції у сфері регулювання корпоративних відносин та управління корпоративними правами держави.
4. Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, її повноваження та функції у сфері регулювання корпоративних відносин та управління корпоративними правами держави.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Головна мета вивчення цієї теми, яку потрібно реалізувати у процесі опрацювання рекомендованих нормативних і літературних джерел, полягає у з'ясуванні загальних засад і особливостей державно-правового регулювання корпоративних відносин в Україні.

Вивчаючи тему, студентам необхідно взяти до уваги, що на думку дослідниці О.М. Сафронової, формування цілісної системи методів державного регулювання корпоративних відносин є однією з основних передумов запровадження дієвої політики уряду в цій сфері економіки. Виконання цієї вимоги набуває особливої актуальності в нашій країні, де корпоративне управління перебуває лише на стадії свого становлення. Для нинішньої практики господарювання в корпоративному секторі України характерним є перманентний перерозподіл власності, формування специфічної мотивації менеджерів і великих акціонерів, орієнтованої переважно на контроль фінансових потоків і виведення активів керованих підприємств у тіньовий обіг, слабкість традиційних зовнішніх механізмів управління корпораціями (ринків цінних паперів і контролю, загрози банкрутства), наявність суттєвих прогалин у законодавчому забезпеченні захисту прав інвесторів. За цих обставин не випадково,

що розвиток вітчизняних господарських товариств супроводжується загостренням корпоративних конфліктів, унаслідок чого ускладнюються ринкова реструктуризація і доступ до зовнішніх джерел фінансування

виробничої діяльності. Органи ж державної виконавчої влади, на які, по суті, покладаються функції арбітражу при розв'язанні такого роду конфліктів, досить часто виступають їх ініціаторами, удаючись до вибіркового (політизованого) державного інфорсменту і використовуючи для цього переважно один метод - адміністративний примус. Таким чином, розвиток корпоративних відносин у сучасних умовах України потребує виваженого й послідовного впливу з боку держави. Для цього необхідно визначити й певним чином систематизувати можливий набір відповідних методів і засобів державного регулювання, з'ясувати доцільні межі їх застосування відповідно до умов вітчизняної господарської практики і, нарешті, окреслити найбільш перспективні напрями їх подальшого вдосконалення.

Опрацьовуючи матеріали теми, студентам слід взяти до уваги, що держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного й соціального розвитку застосовує різноманітні засоби та механізми регулювання господарської діяльності. Згідно зі ст. 12 ГК України [2], основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є: державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування; сертифікація та стандартизація; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій. Умови, обсяги, сфери та порядок застосування окремих видів засобів державного регулювання господарської діяльності визначаються законодавством.

Держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання в таких сферах: збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин – за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності; фінансових, кредитних відносин, валютного регулювання та податкових відносин – за додержанням суб'єктами господарювання кредитних зобов'язань перед державою і розрахункової дисципліни, додержанням вимог валютного законодавства, податкової дисципліни; цін і ціноутворення – з питань додержання суб'єктами господарювання державних цін на продукцію і послуги; монополізму та конкуренції – з питань додержання антимонопольно-конкурентного

законодавства; виробництва та праці – за безпекою виробництва та праці, додержанням законодавства про працю; за пожежною, екологічною, санітарно-гігієнічною безпекою; за дотриманням стандартів, норм і правил, якими встановлено обов'язкові вимоги щодо умов здійснення господарської діяльності; споживання – за якістю і безпечністю продукції та послуг; зовнішньоекономічної діяльності – з питань технологічної, економічної, екологічної та соціальної безпеки [78, с.31].

Студентам слід знати, що усі суб'єкти господарювання зобов'язані здійснювати первинний (оперативний) та бухгалтерський облік результатів своєї роботи, складати статистичну інформацію, а також надавати відповідно

до вимог закону фінансову звітність та статистичну інформацію щодо своєї господарської діяльності, інші дані, визначені законом. Забороняється вимагати від суб'єктів господарювання надання статистичної інформації та інших даних, не передбачених законом або з порушенням порядку, встановленого законом.

Майбутнім фахівцям також потрібно взяти до уваги, що відповідно до ч. 4 ст. 87 ЦК України [10], юридична особа вважається створеною із дня її державної реєстрації. За ч. 1 ст. 58 ГК України [2] суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа – підприємець. Отже, державна реєстрація і є необхідною обов'язковою умовою їх участі в конкретних господарських відносинах та функціонування на ринку. Державна реєстрація також є однією з функцій державних органів щодо контролю за дотримання законності в організації господарської діяльності.

Студентам слід знати, що реалізацію державної політики у сфері ліцензування здійснюють Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган із питань ліцензування, а також органи виконавчої влади, визначені Кабінетом Міністрів України та спеціально вповноважені виконавчі органи рад, уповноважені провадити ліцензування певних видів господарської діяльності.

Також студентам слід взяти до уваги, що згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 19 червня 2007 р. № 832 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності» [61], контроль за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності здійснюється шляхом проведення єдиного моніторингу

ефективності управління об'єктами державної власності (далі - моніторинг) щодо: оцінки ефективності управління; показників фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання; стану виконання суб'єктами господарювання фінансових планів та їх платоспроможності; додержання законності щодо використання та збереження державного майна; виконання суб'єктами управління обов'язків відповідно до законодавства.

Критерії визначення ефективності управління об'єктами державної власності встановлюються з метою оцінки ефективності виконання за звітний період центральними та місцевими органами виконавчої влади, іншими органами, які здійснюють управління об'єктами державної власності (далі - суб'єкт управління), обов'язків, визначених відповідно до законодавства.

Вивчаючи тему, студентам необхідно засвоїти опорні категорії, що мають важливе логічне і методологічне значення для правильного сприйняття і розуміння навчального матеріалу. Такими основними поняттями, зокрема, є:

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб- підприємців – засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а

також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

Критеріями визначення ефективності управління об'єктами державної власності є результати фінансово-господарської діяльності, стан використання та збереження державного майна суб'єктів господарювання державного сектору економіки (далі - суб'єкт господарювання), які належать до сфери управління суб'єктів управління, а також повнота та своєчасність виконання суб'єктом управління покладених на нього повноважень.

Ліцензіар – орган, уповноважений Кабінетом Міністрів України видавати ліцензії на певні види підприємницької діяльності.

Ліцензіат – суб'єкт господарювання, який отримав ліцензію на здійснення певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Ліцензійний реєстр – список суб'єктів господарювання – ліцензіатів, який формується і ведеться органом ліцензування відповідно до отриманої ліцензіатами ліцензії як автоматизована система збирання, нагромадження, захисту та обліку відомостей про цих суб'єктів.

Ліцензійні умови – встановлений з урахуванням вимог законів вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при здійсненні певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Ліцензія – документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов.

Особливу увагу студентам слід звернути на опрацювання та аналіз найістотніших джерел за даною темою, котрими, зокрема, є Господарський кодекс України [2] від 16 січня 2003 р., Цивільний кодекс України [10] від 16 січня 2003 р., закони України «Про державну підтримку малого підприємництва» [17] від 19 жовтня 2000 р., «Про державну підтримку сільського господарства України» [18] від 24 червня 2004 р., «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [19] від 15 травня 2003 р. в редакції від 26 листопада 2015 р., «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [21] від 6 вересня 2005р., «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [24] від 11 вересня 2003 р., «Про Кабінет Міністрів України» [29] від 27 лютого 2014 р., «Про ліцензування видів господарської діяльності» [33] від 2 лютого 2015 р., «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [37] від 5 квітня 2007 р., «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» [38] від 19 травня 2011 р. та інші нормативно-правові акти.

Самостійна робота

Питання для самостійного опрацювання

1. Державний контроль за корпоративною діяльністю.

2. Антимонопольний комітет України, його повноваження та функції у сфері регулювання корпоративних відносин та управління корпоративними правами держави.

Основні терміни та поняття: державне регулювання економіки, економічна стратегія, економічна тактика, програмування, управління, контроль, державні органи, які здійснюють регулювання корпоративних відносин, Кабінет Міністрів України, Фонд державного майна України, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Антимонопольний комітет України.

Завдання для самостійної роботи та самоконтролю знань:

1. Ознайомитися з рекомендованими джерелами і літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
2. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту.
3. Розробити структурно-логічну схему «Система державних органів, які здійснюють регулювання корпоративних відносин».
4. Виконати тестові завдання:
  1. Чинний закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» діє у редакції:
    - а) 2015 р.;
    - б) 1998 р.;
    - в) 2014 р.;
    - г) 2003 р.
  2. Чинний закон України «Про Кабінет Міністрів України» було прийнято у:
    - а) 2001 р.;
    - б) 1998 р.;
    - в) 2014 р.;
    - г) 2003 р.
  3. Сукупність документів у паперовій та/або електронній формі, що подавалися для проведення реєстраційних дій – це:
    - а) реєстраційна справа; б) оперативна справа; в) реєстраційна карта;
    - г) оперативне використання документів.
  4. Кабінет Міністрів України:
    - а) кваліфікований орган;
    - б) не є вищим органом у системі органів виконавчої влади; в) нострифікований орган;
    - г) є вищим органом у системі органів виконавчої влади.
  5. Одним із засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є:
    - а) регулювання цін і тарифів; б) компіляція;
    - в) консигнація; г) оптимізація.

5. Вирішити ситуаційне завдання:

Ситуаційне завдання № 1

Місцева рада заборонила повному товариству «Рибалка» виробляти гачки для любительської рибної ловлі, мотивуючи це тим, що в місті вже є підприємство, яке предметно займається виробництвом даної продукції. ПТ «Рибалка» звернулося до Вас як до юриста з таким переліком питань:

Чи правомірне рішення місцевої райради ?

Чи не порушені вимоги антимонопольного законодавства України?

Яким чином ПТ «Рибалка» може захистити свої порушені права?

Ситуаційне завдання № 2

Командитне товариство «Харлей» було створено у 2001 р. й надавало консалтингові послуги. У 2016 р. засновники вирішили надавати охоронні послуги населенню.

Які дії має вчинити командитне товариство?

Чи підлягає ліцензуванню та патентуванню охоронна діяльність?

Обґрунтуйте відповідь із посиланням на чинне законодавство.